

Handläggare:
Viktoria Skog

Yttrande över slutbetänkandet Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna (SOU 2004:112)

Ärendet

I slutbetänkandet Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna (SOU 2004:112) föreslås en rad författningsändringar och införande av nya lagar i syfte att reglera frågan om vem som företräder personer som har brister i beslutsförmågan eller annars är hjälpbehövande av liknande skäl. Utredningen har bl.a. föreslagit att nya lagar skall införas om ställföreträdare för vuxna med bristande beslutsförmåga inom hälso- och sjukvården m.m., inom forskning samt inom den sociala välfärden.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att överlämna tjänsteutlåtandet som sitt yttrande.

Bakgrund

Regeringen gav i april 2002 en särskild utredare i uppdrag att bl.a. utvärdera 1995 års förmyndarskapsreform och att granska och ta ställning till behovet av ändringar i regelverket för gode män och förvaltare. En särskild fråga var enligt direktiven om god man, förvaltare eller någon ny form av legal ställföreträdare skall kunna lämna samtycke till åtgärder inom hälso- och sjukvård, socialtjänst eller forskning för personer som på grund av sjukdom, psykisk störning eller liknande inte själva förmår att ge samtycke. I dag kan vuxna med bristande beslutsförmåga mera sällan få hjälp av en ställföreträdare (god man eller förvaltare) när de skall ta ställning till vård eller behandling. Åtgärder för sådana personer vidtas vanligen med stöd av s.k. hypotetiska samtycken. Internationella dokument på området förutsätter dock att en ställföreträdare finns att tillgå för beslutsinkompetenta personer. Utredningen föreslår därför att en ny lag skall införas om ställföreträdare för vuxna med bristande beslutsförmåga inom hälso- och sjukvården m.m. Enligt lagförslaget skall en patient som saknar beslutsförmåga representeras av en ställföreträdare. När den enskilde har kvar sin beslutsförmåga kan han eller hon i en framtidsfullmakt utse en framtidsfullmäktig som skall representera den enskilde när han eller hon saknar beslutsförmåga. En

patient skall även kunna utse ett vårdombud i anslutning till viss vård. Om inte en framtidfullmäktig eller ett vårdombud har utsetts skall patienten representeras av en anhörig enligt en bestämd turordning. Om inte heller en anhörig skall eller kan representera patienten måste en god man förordnas. En anmälan till överförmyndaren måste då göras från vårdpersonalens sida om behovet av god man.

Utredningen föreslår även lagstiftning vad gäller vuxna beslutsförmögna personers medverkan vid forskning, när samtycke från forskningspersonen krävs enligt gällande lagstiftning. De ställföreträdarregler som föreslås gälla i fråga om hälso- och sjukvård av patienter utan beslutsförmåga föreslås i huvudsak bli tillämpliga även inom forskning, läkemedelsprovning och hantering av vävnadsprover.

Vidare föreslås en ny lag om ställföreträdare för vuxna med bristande beslutsförmåga inom den sociala välfärden. Uppbyggnaden av lagen är i stort identiskt med vad som föreslås gälla inom hälso- och sjukvården.

Utredningen föreslår även att en lag om framtidfullmakter m.m. skall införas samt ändringar i en mängd lagar, bl.a. i föräldrabalken och i författningar på det medicinskrättsliga, socialrättsliga, forsknings-, trafik- och finansrättsliga området.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen är positiv till att utredningen föreslår lagstiftning om införandet av legala ställföreträdare för vuxna med bristande beslutsförmåga inom hälso- och sjukvården m.m. Förslagen är dock relativt komplicerade och svårtillgängliga. Troligen kommer det att behövas omfattande informations- och utbildningsinsatser vid införandet av de nya ställföreträdarformerna. Socialstyrelsen bör meddela föreskrifter och allmänna råd till stöd för tillämpningen.

Utredningens förslag kommer även att innebära ett ökat administrativt arbete för hälso- och sjukvårdspersonalen, bl.a. genom att uppgift om vårdombud skall antecknas i patientjournalen. De administrativa kostnaderna för landstinget kommer därmed att öka.

Sören Olofsson